

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТИ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н.ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**«ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА ЗАМАНАУИ ТУРИСТІК
ИНДУСТРИЯНЫҢ ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗГІ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ МЕН
ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ»**

**экономика ғылымдарының докторы, профессор
СҰРАҒАНОВА САЙРАН ҚАБДРАХМАНҚЫЗЫН
еске алуға арналған халықаралық ғылыми конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
23 ақпан 2018ж.**

**СБОРНИК ТРУДОВ
международной научной конференции
«ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ
СОВРЕМЕННОЙ ТУРИСТСКОЙ ИНДУСТРИИ В УСЛОВИЯХ
ЦИФРОВИЗАЦИИ»,
посвященной памяти доктора экономических наук, профессора
СУРАГАНОВОЙ САЙРАН КАБДРАХМАНОВНЫ
23 февраля 2018г.**

**PROCEEDINGS
of the international scientific conference
«THE MAIN TRENDS AND FEATURES OF THE MODERN TOURIST
INDUSTRY DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION»,
dedicated to the memory of
Doctor of Economic Sciences, Professor
SURAGANOVA SAYRAN KABDRAHMANOVNA
23 February 2018**

Астана, Қазақстан
Астана, Казахстан
Astana, Kazakhstan

УДК 379.8(063)
ББК 75.81
Ц 71

Редакционная коллегия:

Декан экономического факультета, д.э.н., профессор Макыш С.Б.,
Заместитель декана, к.э.н., доцент Тажикенова С.К.,
Заведующий кафедрой «Менеджмент» д.э.н., профессор Толысбаев Б.С.
Заведующий кафедрой «Экономика» д.э.н., профессор Майдырова А.Б.,
Заведующий кафедрой «Туризм» к.э.н., доцент Дуйсембаев А.А.,
Доцент кафедры «Туризм», к.э.н., Мусина К.П.,
Старший преподаватель кафедры «Туризм», доктор PhD Агыбетова Р.Е.
Старший преподаватель кафедры «Туризм», магистр туризма Гиззатжанова А.Г.

Цифрландыру жағдайында заманауи туристік индустрияның дамуының негізгі тенденциялары мен ерекшеліктері: Халық ғыл. конф. еңбектер жинағы. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2018.

Основные тенденции и особенности развития современной туристской индустрии в условиях цифровизации: Сб. материалов межд. науч. конф. – Астана: Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2018.

Proceedings of the international scientific conference **The main trends and features of the modern tourist industry development in the context of digitalization.** Astana, L.N.Gumilyov Eurasian National University, 2018.

ISBN 978-9965-31-984-6

Халықаралық ғылыми конференциясының еңбек жинағында цифрландыру жағдайындағы қазіргі заманғы туристік индустрияның негізгі үрдістері мен ерекшеліктеріне қатысты өзекті мәселелер қарастырылған.

В сборнике материалов международной научной конференции рассмотрены актуальные вопросы касательно основных тенденций и особенностей развития современной туристской индустрии в условиях цифровизации

The collection of materials on the international scientific conference considers important issues regarding the main trends and features of the modern tourist industry in the context of digitalization

УДК 379.8(063)
ББК 75.81
Ц 71

ISBN 978-9965-31-984-6

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2018
© Евразийский Национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2018
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2018

Ұлы Адам, Дос, Ұстаз

2016 жылдың 7 қарашасында 68 жасында өмірден экономика ғылымының докторы, профессор Сұрағанова Сайран Қабдрахманқызы өмірден озды.

Сайран Қабдрахманқызы 30 жылдан аса жыл елдің жоғары оқу орындарында педагогикалық қызметпен айналысты. Ы.Алтынсарин атындағы білім академиясының корреспондент –мүшесі, Ресей Федерациясының Халықаралық ғылым және практикалық өндірісті ұйымдастыру академиясының мүшесі.

Сайран Қабдрахманқызы он жыл бойы Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің негізін қалаушысы және жетекшісі болды. Университетте жұмыс істеу кезінде ашылған экономика факультетінің барлық мамандықтар бойынша оқу жоспарлары мен мемлекеттік білім беру стандарттарын әзірледі.

С.Қ. Сұрағанова нағыз патриот және ірі қоғамдық қайраткер бола отырып, көптеген маңызды жобаларға қатысты. ҚР Мәжіліс Парламентінің жұмыс тобының мүшесі бола отырып, Сайран Қабдрахманқызы біршама комиссиялар құрамында жұмыс істеді. Белсенді азаматтық тұғырды ала отырып, С.Қ.Сұрағанова «Халықты еңбекпен қамту сұрақтары бойынша Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен қосымшаларды енгізу туралы» заңнаманы дайындауға қатысты. ҚР еңбек және әлеуметтік қорғау Министрлігінің, ҚР туризм және спорт Министрлігінің, ҚР білім және ғылым Министрлігінің, ҚР ауыл шаруашылық Министрлігінің жұмыс топтарында белсенді қызмет атқарды, ҚР білім және ғылым Министрлігінің жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру құжаттарын нострафикациялау бойынша комиссия мүшесі болды.

Сайран Қабдрахманқызы әкімшілік қызметті оқытушылық қызметпен бірге атқара отырып, ғылыми зерттеулер де жүргізді. Ол Қазақстанның Солтүстік аймақтарына тән, енгізу сипаттағы бірнеше ұсыныстар жасады, 150 -ге тарта ғылыми еңбектері, соның ішінде 17 монография, 10 оқу құралы мен оқулықтары шығарылды.

С.Қ. Сұрағанова «2006 жылдың Үздік оқытушысы», «2011 жылдың Үздік оқытушысы» гранттарының иегері, «Еуразия мақтанышы-2008» конкурсының лауреаты болды. ҚР білім Министрлігінің «ҚР білім берудің Құрметті қызметкері» төс белгісімен, «Астанаға 10 жыл» мемлекеттік марапатымен, сол сияқты ҚР білім және ғылым Министрлігінің бірнеше құрмет грамоталарымен нағратталды.

2005 жылдан бастап «Туризм» кафедрасына жетекшілік етті, ол «Туризм» мамандығының магистратурасын (2009 ж.) және PhD докторантурасын (2010 ж.) ашты.

С.Қ. Сұрағанованың жетекшілігімен 3 ғылым докторы және 20 аса ғылым кандидаттары дайындалды, оның 5-і экономика факультетінің оқытушылары, магистранттары.

Сайран Қабдрахманқызы өмірінің соңғы күніне дейін жоғары жұмысқабілеттілігін сақтады. Жұмысбастылығына қарамай ол әр уақытта өз ұжымына және студенттеріне ықыласты, көмек қолын ұсына білетін адам болатын. Ол ешуақытта өзгерістен қорықпайтын, әр уақытта заман талабына сай жаңалықты қабылдайтын, өз отбасы, туыстары мен достары арасында беделді тұлға бола білді.

Біз Сайран Қабдрахманқызын Ұлы Адам, Дос, Ұстаз ретінде танымыз.

С.Қ. Сұрағанованың жоғары марапаты ретінде- оның еңбектерінің беделі, оны танитын адамдардың махаббатымен және оны жылы лебізбен еске алуы деуге болады.

Великий Человек, Друг, Учитель

7 октября 2016 года на 68-м году жизни ушла из жизни доктор экономических наук, профессор Сураганова Сайран Кабдрахмановна.

Более 30 лет Сайран Кабдрахмановна осуществляла педагогическую деятельность в высших учебных заведениях страны. Являлась членом-корреспондентом Академии образования им. Ы. Алтынсарина, действительным членом Международной академии науки и практики организации производства Российской Федерации.

Сайран Кабдрахмановна была одним из основателей и бессменным руководителем экономического факультета ЕНУ им. Л.Н. Гумилева на протяжении десяти лет. За годы работы в университете осуществляла деятельность по разработке учебных планов и государственных образовательных стандартов по всем специальностям,

открытым на экономическом факультете.

Настоящий патриот и крупный общественный деятель С.К. Сураганова принимала активное участие во многих важных проектах. Будучи членом рабочей группы Мажилиса Парламента РК, Сайран Кабдрахмановна входила в состав ряда комиссий. Занимая активную гражданскую позицию, С.К. Сураганова участвовала в подготовке законопроекта «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам занятости населения». Принимала активное участие в рабочих группах Министерства труда и социальной защиты РК, Министерства туризма и спорта РК, Министерства образования и науки РК, Министерства сельского хозяйства РК, являлась членом комиссии по нострификации документов высшего и послевузовского образования МОН РК.

Совмещая административную работу с преподавательской деятельностью, Сайран Кабдрахмановна занималась научными исследованиями. Ею издан ряд рекомендаций, имеющих внедренческий характер для Северных регионов Казахстана, опубликовано порядка 150 научных трудов, в том числе 17 монографий, 10 учебных пособий и учебников.

С.К. Сураганова являлась обладателем гранта «Лучший преподаватель 2006 года», «Лучший преподаватель 2011 года», лауреатом конкурса «Еуразия мақтанышы - 2008». Она была награждена нагрудным знаком Министерства образования РК «Почетный работник образования РК», государственной наградой «10 жыл Астана», а также отмечена рядом почетных грамот Министерства образования и науки РК.

С 2005 года Сайран Кабдрамановна заведовала кафедрой «Туризм», в 2009 году ею была открыта магистратура, а в 2010 году она открыла PhD докторантуру по специальности «Туризм». Под руководством С.К. Сурагановой подготовлены 3 доктора и более 20 кандидатов экономических наук, среди которых 5 преподавателей экономического факультета, а также магистранты. До последних дней Сайран Кабдрахмановна сохраняла колоссальную работоспособность. Несмотря на свою занятость, она всегда оставалась внимательным и отзывчивым человеком по отношению к своим многочисленным коллегам и ученикам. Она не боялась меняться, идти в ногу со временем и, при этом, оставалась верной себе, своей семье и друзьям.

В лице Сайран Кабдрахмановны мы потеряли великого Человека, Друга, Учителя.

Высшей наградой С.К. Сурагановой навсегда будет непоколебимый авторитет ее трудов, искренняя любовь и светлая память знавших её людей.

Great Person, Friend, Teacher

On October 7, 2016, at the 68th year of her life, Doctor of Economics, Professor Suranova Sairan Kabdrakhmanovna passed away.

For more than 30 years, Sairan Kabdrakhmanovna had taught at higher educational institutions of the country. She was a corresponding member of the Academy of Education named after S. Altynsarin, an active member of the International Academy of Science and Practice for Production Organization of the Russian Federation.

Sairan Kabdrakhmanovna was one of the founders and the permanent head of the Economics Faculty of the L.N. Gumilyov Eurasian National University for ten years. Over the years of work at the university, she was engaged in the development of curricula and state educational standards in all specialties, opened at the Faculty of Economics.

A true patriot and a prominent public person S.K. Suraganova took an active part in many important projects.

Being a member of the working group of the Majilis at the Parliament of the RK, Sairan Kabdrakhmanovna participated in the work of a number of commissions. Taking an active civil position, S.K. Suraganova participated in the preparation of the draft law "On Amendments and Additions to Certain Legislative Acts of the Republic of Kazakhstan on Employment Issues". She took an active part in the working groups of the Ministry of Labor and Social Protection of the Republic of Kazakhstan, Ministry of Tourism and Sports of the RK, Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan, was a member of the commission for the nostrification of documents of higher and postgraduate education of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Combining administrative work with teaching, Sairan Kabdrakhmanovna was involved in scientific research. She issued a number of recommendations that have an innovative character for the Northern regions of Kazakhstan, published about 150 scientific works, including 17 monographs, 10 manuals and textbooks.

Suraganova S.K. was the holder of "The Best Teacher of 2006" grant, "The Best Teacher of the Year 2011", laureate of the "Pride of Eurasia 2008". She was awarded a breastplate of the Ministry of Education of the Republic of Kazakhstan "Honorary Worker of Education of the Republic of Kazakhstan", the state award "10-th anniversary of Astana", and also was awarded with a number of honorary letters of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Since 2005, Sairan Kabdrakhmanovna headed the department "Tourism", in 2009 she opened a master's degree, and in 2010 she opened PhD doctorate in the specialty "Tourism".

Under the leadership of Suraganova S.K., 3 doctors and more than 20 candidates of economic sciences were trained, including 5 teachers of the Economics Faculty, as well as graduates.

Until the last days Sairan Kabdrakhmanovna retained tremendous performance. Despite her busy schedule, she always remained attentive and sympathetic person in relation to her many colleagues and students. She was not afraid to change, to keep up with the times and, at the same time, remained true to herself, her family and friends.

With Sairan Kabdrakhmanovna we have lost a great Person, Friend, Teacher.

The highest award for Suraganova will forever remain in unshakable authority of her works, a sincere love and fond memories of people who knew her.

ТУРИЗМ САЛАСЫНДА КӨРСЕТІЛЕТІН ТУРИСТІК ҚЫЗМЕТТЕРДІ САТУДАН ТҮСКЕН ТҮСІМДІ ЕСЕПТЕ ТАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жуматаева Б.А., Спатаева С.Б.

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті, Астана қаласы

Қазақстан Республикасы

E-mail: sbarzhaksina@mail.ru, bahyt_jumataeva@mail.ru

Туризм және қонақ үй бизнесіндегі ұйымдар ҚР “Кәсіпкерлік кодексі”, “Серіктестіктер туралы”, “Акционерлік қоғамдар” туралы, “Азаматтық кодекс” және тағы басқа нормативті құқықтық актілерге сәйкес құрылады.

2014 жылғы 16 мамырдағы №202-V ҚРЗ «Рұқсаттар және хабарламалар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес туристік қызметтер көрсету міндетті түрде лицензиялануы тиіс [1].

Лицензия – жеке немесе заңды тұлғаға қауіптіліктің жоғары деңгейіне байланысты лицензияланатын қызмет түрін не лицензияланатын қызметтің кіші түрін жүзеге асыруға лицензиар беретін бірінші санаттағы рұқсат

Лицензия туралы, туроператорлар мен турагенттер туралы деректер туристік саладағы мемлекеттік тізімге енгізіледі [2].

Туристік бизнестегі субъектілердің қалыптасқан шаруашылық жүргізу жағдайында бухгалтерлік есеп жүйесін нақты ұйымдастыру керек, қаржылық есеп берулерді пайдаланушыға уақытылы және шынайы жасап ұсынуы қажет, активтер мен олардың құралу көздері туралы мәліметтерді уақтылы алу.

Қаржы есептілігінің есеп саясаты бөлімі мыналарды:

- қаржы есептілігін әзірлеуге пайдаланылған өлшем базасын (немесе базаларын);
- қаржы есептілігін дұрыс түсінуге қажетті есеп саясатының әрбір нақты аспектісін сипаттауға тиіс.

Азаматтар мен заңды тұлғалардың азаматтық құқықтары мен міндеттерін белгілеуге, өзгертуге немесе тоқтатуға бағытталған әрекеттері мәмілелер (шарттар) деп танылады.

Шарт жасасу үшін екі тараптың (екіжақты мәміле) не үш немесе одан да көп тараптың (көпжақты мәміле) келісілген ерік білдіруі қажет.

Туризмдегі және қонақ үй бизнесіндегі есеп объектілері қаржылық есептілік элементтері, шаруашылық үрдістер мен іс әрекеттер және туристік өнім “тур” болып табылады [3].

Туристік қызметтер көрсетуден түскен кірістер IFRS 15 «Сатып алушылармен келісім шарт бойынша түсімдер» деп аталатын қаржылық есептіліктің халықаралық стандартының жағдайларымен реттеледі.

Стандарт мақсаты ұйым әр түрлі пайдаланушылар үшін қаржылық есептілікте түсімдер сипаты мен көлемі және сатып алушымен келісім шартта анықталған ақша ағындары туралы ақпаратты көрсету кезінде қолданылатын қағидаларды бекіту болып табылады.

Түсімдер бұл есепті кезең ішінде кәдімгі қызмет барысында жалпы экономикалық пайдалар жиынтығының түсімі нәтижесінде акционерлер салымымен байланысты емес капитал ұлғайтуға алып келуі.

IFRS 15 сәйкес түсімдер келесі бес қадамдық модель бойынша есепте танылады:

- 1) келісім шартты анықтау;
- 2) орындалуға тиіс жеке міндеттемелерді анықтау;
- 3) келісім шарт құнын анықтау;
- 4) орындалуға тиіс әр міндеттеме бойынша келісім шарт құнын тарату;
- 5) қаржылық есептілікте түсімді тану [4].

Бірінші қадам келісім шартты анықтау. Келісім шарт бұл екі немесе одан көп жақтардың арасындағы құқықтары мен міндеттерінің құқықтық қорғалуы қамтамасыз етілуін білдіретін келісім.

Келісім шарттағы құқықтар мен міндеттерді құқықтық қорғау заңмен қамтамасыз етіледі. келісім шарттар жазбаша, ауызша немесе ұйымның әдеттегі іскерлік тәжірибесіне байланысты болуы мүмкін.

Екінші қадам орындалуға тиіс жеке міндеттемелерді анықтау. Ажыратылатын тауарлар мен қызметтердің келесі 2 критерийлері орындалуға тиіс:

1) сатып алушы тауар мен қызметтен экономикалық пайда алады және тауар мен қызмет бір бірінен табиғаты бойынша ажыратылады (қызметтің әр түрін жеке сатуға мүмкіндік бар);

2) тауарлар мен қызметтер келісім шарт мәніне қарай ажыратылуы (әр міндеттемені жеке анықтауға мүмкіндік болуы).

Орындалуға тиіс міндеттер түрлері:

1) келісім шарттың белгілі кезең ішіндегі уақыт ағымында орындалуы (мысалы, қонақ үй қызметтері);

2) келісім шарттың белгілі уақыт сәтінде орындалуы.

Мысалы, компания турагентпен 20 турөнімін сату туралы келісім шарт жасасты:

Бірінші критерий: турагент әр турды сатуға, беруге немесе айырбастауға мүмкіндігі бар;

Екінші критерий: келісім шарттағы келісім.

Үшінші қадамда келісім шарт құнын анықтау. Операция құны бұл компания сатып алушыға жеткізілетін тауарлар мен қызметтер үшін орнын толтыру құнын алуды күтетін сомасы, яғни, үшінші жақ атынан жинап алынған сомасы шегерілген (мысалы ҚҚС).

Операция құны:

1) тіркелген бөлігі;

2) өзгертін бөлігі: бонустар, айыппұлдар, жеңілдіктер, қайтарулар.

Бонустар мен айыппұлдар оларды алу ықтималдылығы жоғары болған кезде қолданылады. Жеңілдік әр тауарға немесе жалпы құнына беріледі.

Операция құны қаржыландырудың маңызды компонентіне түзетіліп көрсетіледі. Қаржыландырудың маңызды компоненті сатушы төлем мерзімін 1 жылдан артық мерзімге кейінге қалдырған кезде анықталады.

Төртінші қадамда орындалуға тиіс әр міндеттеме бойынша келісім шарт құны таратылады. Операция құнын тарату мақсаты операция құнын әрбір орындалуға тиіс жеке міндеттемелер бойынша жеке бағасын және ұйымның осы тауар мен қызметтер үшін орнын толтыру құнын алу құқығының құнын анықтау болып табылады.

Компания тауар мен қызметті жеке сату кезінде алынатын баға жеке сату бағасы деп аталады. Бағалау әдістері:

1) түзетілген нарықтық баға (жеңілдікті қолдану);

2) маржасы ескерілген күтілген шығындар (шығындар + пайда %-ы);

3) қалдық әдісі.

Бесінші қадамы қаржылық есептілікте түсімді тану. Компания түсімді келісім шартта анықталған міндеттемелерді орындау барысында яғни тауарды жеткізген, қызметті көрсеткен немесе жұмысты орындаған сәтінде таниды.

Түсім есепте танылады:

1) орындау % негізінде;

2) бақылауды берген мезетте.

15 (IFRS) ҚЕХС бойынша төлеу мерзімін кейінге қалдыру арқылы өткізу операциясына есепте көрініс табу әдістемесін қарастыру келесідей жүзеге асырылады. “Т” компаниясы жыл сайын қаржылық есептілігін 31 желтоқсанға дайындайды. Есепті жылы компания келесідей іс әрекеттер атқарған.

30 маусымда 2016 “Т” компаниясы сатып алушыға сатып алушы талаптарына сәйкес дайындалған жабдықты жеткізді. Жабдық өндірісі «Т» компаниясына 600000 теңгеге шықты. Ал келісімді сату бағасы 1007557 теңгені құрады. Каппа жеткізілген жабдық үшін төлемді 30 маусым 2019 жылы алуға келісті.

Инвестиция түріндегі жыл сайынғы табысы «Т» компаниясының 8%-ды құрайды. 1 теңгенің келтірілген құны үш жыл мерзімнен кейін төленетін жылдық қойылымы 8% құрайтын 79,4 теңгені құрайды. Мұндай операция “Т” компаниясының 31.12.2016 ж. қаржылық есептілігінде қалай көрсетілетінін анықтау керек.

Біріншіден берілген іс әрекет 15 (IFRS) ҚЕХС “Сатып алушылар мен тапсырыс берушілермен келісім шарттары бойынша түсім” деп аталатын стандартпен регламенттеледі.

Түсімдер келесі бес кадамдық модель бойынша есепте танылады:

- 1) келісім шартты анықтау;
- 2) орындалуға тиіс жеке міндеттемелерді анықтау;
- 3) келісім шарт құнын анықтау;
- 4) орындалуға тиіс әр міндеттеме бойынша келісім шарт құнын тарату;
- 5) қаржылық есептілікте түсімді тану.

Екіншіден, төлем мерзімі кейінге қалдырылғандықтан маңызды қаржылық компоненті бар.

Үшіншіден, келісім шарт бағасы:

$$1007557 * 0,794 = 800000.$$

Түсім есепті кезеңде 31.12.2016 жылы танылады, себебі активке бақылау сатып алушыға берілген.

Маңызды қаржылық компоненті:

$800000 * 8\% * 6/12 = 32000$ теңге есепті кезеңде қаржыландырудан кіріс ретінде танылады.

Жабдық сатылып кеткендіктен есепті жылы түсіммен бірге оның өзіндік құны да есепке алынады.

Қаржылық есептілікте жылдық жиынтық табыста түсім деген бапта 800000 теңге, өзіндік құны – 600000 теңге, ал қаржылық түсім – 32000 теңге көлемінде көрініс табады.

Қаржылық жағдайы туралы есептілікте ұзақ мерзімді активтер бөліміндегі дебеторлық борыштар 832000 теңге, ал капитал бөліміндегі бөлінбеген пайда бабында 232000 теңге көрініс табады.

Осылайша туристік қызметтер көрсеттетін компанияның сатып алушыға иеленумен байланысты елеулі тәуекелдерді және сыйақыларды аударғанда беру кезін бағалауы мәміленің шарттарымен танысуын талап етеді. Көпшілік жағдайда иеленумен байланысты елеулі тәуекелдерді және сыйақыларды аударғанда меншіктенудің заң құқығын берумен немесе меншікті сатып алушыға берумен сәйкес келеді. Туристік қызметтер ерекшелігі қызмет көрсету ағымында түсімдер есепте танылады. Сондықтан түсімді келісім шарт жағдайлары орындау барысында танылатыны белгілі.

Әдебиеттер:

1. В.Л.Назарова, М.С.Жапбарханова Бухгалтерлік есеп. Оқулық. – Алматы: Экономика, 2012. – 623б.
2. Бейсенбаева Ажар Какимовна Туризмдегі және қонақ үй бизнесіндегі бухгалтерлік есеп [Текст]: оқу құралы / А. К. Бейсенбаева. - Алматы: NURPRESS, 2013. - 184 б
3. Электрондық ресурс: www.uchet.kz
4. IFRS 15 «Сатып алушылармен келісім шарт бойынша түсімдер» ҚЕХС
5. Мырзалиев, Бораш Смаилұлы. Бухгалтерлік есеп жүргізуді ұйымдастыру [Текст]: практикум. Оқу құралы / Б. С. Мырзалиев, Р. С. Әбдішүкіров. - Өңделіп., толық. 2-ші бас. - Алматы: NURPRESS, 2014. - 168 б.
6. Нұрсейітов Е.О. Ұйымдардағы бухгалтерлік есеп: оқулық құралы. - толық., 2-рет қазақ тілінде шығарылған. - Алматы: Lem, 2012. - 432 б.